

NIEUWSBRIEF

Kennisnetwerk Victimologie in Nederland

THEMA

SLACHTOFFERREIZEN BIJ PARTNERGEWELD

Voorwoord

Als nieuwe projectleiders van ViNe zijn we verheugd om de eerste nieuwsbrief van 2025 bij je te brengen. Hierin presenteren onderzoekers hun studie naar reizen van slachtoffers van partnergeweld door de keten, waar door professionals op gerefleeteerd wordt. Ook wordt een ervaring met reizen door de keten gedeeld. Daarnaast starten we met een segment waarin ViNe-netwerkliden zich aan je voorstellen en delen we een inspiratietip. Op 11 april houden we tenslotte een ViNe-symposium over het belang van ervaringsdeskundigheid in de victimologie. We nodigen je hiervoor graag uit. Veel leesplezier!

Malini Laxminarayan & Lisa van Reemst

CONTACT MET VINE:

WWW.VICTIMOLOGIE.NL

VICTIMOLOGIE.NL@GMAIL.COM

INHOUDSOPGAVE

Onderzoek: slachtoffers van partnergeweld en hun reis door de keten

Janne van Doorn, Hanne Klapwijk en Pauline Aarten, p. 2-4

Reflecties op dit onderzoek en thema

Ariane Hendriks;
Nelleke Westerveld;
Arne Mellaard;
Judith van Schoonderwoerd den Bezemer;
p. 5-10

Grooming en manipulatie in de spreekkamer

Patricia Andries, p. 11-14

Inspiratietip, p. 14

Kennismaken met: Marit de Haan, p. 15

Kennismaken met: Gert Jan Slump, p. 16-17

Uitnodiging ViNe-symposium, p. 18

Slachtoffers van partnergeweld en hun reis door de keten

Janne van Doorn

Universitair docent Criminologie bij Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden

Hanne Klapwijk

Promovenda bij Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden

Pauline Aarten

Programmamanager Seksueel Geweld en Kindermishandeling bij Fonds Slachtofferhulp

Partnergeweld: Een ernstig probleem met een complexe aanpak

Partnergeweld is een groot maatschappelijk probleem dat jaarlijks duizenden mensen in Nederland treft. De gevolgen kunnen ernstig zijn, variërend van psychische en fysieke schade tot financiële problemen en sociaal isolement. Voor hulp bij de complexe en onzekere situatie waarin partnergeweldslachtoffers doorgaans verkeren, kunnen er diverse instanties ingeschakeld worden.

Toch klinkt dat misschien simpeler dan het is. In het hulpverleningslandschap zijn dusdanig veel instanties actief in de aanpak en hulpverlening rondom partnergeweld, dat het soms lastig is om overzicht en grip te krijgen. Dit kan de reis van slachtoffers door de keten complex maken: zij moeten zelf hun weg vinden door een landschap van hulpverlenings- en juridische instanties. Het is bovendien aannemelijk dat de route die een slachtoffer door de hulpverlenings- en justitiële keten aflegt – de zogenaamde slachtofferreis – voor ieder individu anders is.

Daarmee mist een overzicht van instanties waarmee partnergeweldslachtoffers te maken krijgen. Bovendien weten we niet goed hoe zij die reis door de keten ervaren: Krijgen ze de hulp die ze nodig hebben? En sluit die hulp aan bij hun verwachtingen?

Om deze vragen te beantwoorden, hebben we een onderzoek uitgevoerd onder 29 slachtoffers van partnergeweld.

Dit onderzoek richtte zich op hun reis door het hulpverleningslandschap en de ervaringen die zij hadden met de verschillende instanties en professionals met wie zij in contact kwamen. We wilden niet alleen weten welke hulp slachtoffers ontvingen, maar ook hoe zij die hulp hebben beleefd en in hoeverre hun verwachtingen overeenkwamen met de werkelijkheid. Dit is belangrijk, omdat de manier waarop slachtoffers deze contacten ervaren een grote rol speelt in hun bereidheid om hulp te blijven zoeken of juridische stappen te zetten.

Een unieke aanpak: Slachtoffers volgen tijdens hun reis door de keten

Wat dit onderzoek bijzonder maakt ten opzichte van eerder onderzoek, is de prospectieve aanpak. In plaats van slachtoffers achteraf te vragen hoe ze hun reis hebben ervaren (de zogenaamde retrospectieve blik), volgden we hen gedurende het proces. Op die manier hebben we veel inzichten opgedaan inzake de hoeveelheid en diversiteit aan hulpverlenende instanties waar slachtoffers mee te maken kregen. We vroegen slachtoffers bovendien over hun verwachtingen en ervaringen direct voor en na hun interacties met instanties. Hierdoor konden we beter begrijpen hoe verwachtingen en ervaringen zich ontwikkelden en hoe slachtoffers hun contacten met verschillende instanties beleefden.

We gebruikten hiervoor verschillende methoden: interviews, vragenlijsten en een speciale app waarin slachtoffers hun verwachtingen en ervaringen eenvoudig konden vastleggen. Hierdoor kregen we een gedetailleerd en realistisch beeld van de stappen die slachtoffers hebben doorlopen, de knelpunten die zij ervaarden en de factoren die bij hebben gedragen aan een positieve of negatieve ervaring.

De eerste inzichten

We zijn druk bezig met het analyseren van de reizen die deze 29 slachtoffers door de keten hebben gemaakt. Toch kunnen we al enkele belangrijke inzichten delen. Uit ons onderzoek blijkt dat er sprake is van een enorme verzuiling in het hulpverleningslandschap. Hulpverlening is veelal verkokerd georganiseerd: sommige instanties zijn landelijk actief, maar op regionaal en lokaal niveau nemen we meer versnippering waar.

*“WAT DIT
ONDERZOEK
BIJZONDER MAAKT
TEN OPZICHTE VAN
EERDER ONDERZOEK,
IS DE PROSPECTIEVE
AANPAK.”*

Naast een grote hoeveelheid van specifieke instanties in de juridische en hulpverleningsketen, zijn er bepaalde ‘key’ actoren die een rol hebben gespeeld bij alle 29 slachtoffers, zoals de politie en Veilig Thuis. Daarnaast valt de rol van de GGZ, advocatuur en alternatieve hulpverlening op. De resultaten signaleren een behoefte aan een ‘meereizend’ persoon die de belangen van het slachtoffer kan behartigen en de weg kan wijzen in het hulpverleningslandschap.

De verzuiling binnen het hulpverleningsstelsel maakt het lastig om te bepalen bij wie ze terecht kunnen en op welk moment. Een belangrijke behoefte die steeds terugkomt in de verhalen van slachtoffers is daarom de aanwezigheid van een vaste begeleider: een ‘meereizend’ persoon die hen ondersteunt, hun belangen behartigt en de weg wijst binnen het complexe systeem van hulpverlening.

Plannen voor de toekomst

In ons eerste artikel wordt het hulpverleningslandschap nader onder de loep genomen. De artikelen die daarop volgen zullen ingaan op de reizen door dit landschap en de verwachtingen en ervaringen van slachtoffers die door dit landschap moeten navigeren. Thema’s die in de deze artikelen aan bod zullen komen zijn onder andere het bestaan van een stigma van ongeloofwaardigheid bij slachtoffers van partnergeweld en de wijze waarop verschillende juridische procedures een rol spelen gedurende de slachtofferreis, waarbij de nadruk zal liggen op ervaringen van slachtoffers binnen het familierecht.

Waarom dit onderzoek belangrijk en nodig is

Dit onderzoek biedt waardevolle inzichten die kunnen helpen om de hulpverlening aan slachtoffers van partnergeweld te verbeteren. Door beter aan te sluiten bij de behoeften en verwachtingen van slachtoffers, kunnen instanties effectiever bijdragen aan hun veiligheid en herstel. Daarnaast kunnen de bevindingen bijdragen aan een betere samenwerking tussen organisaties. Wanneer instanties beter op elkaar zijn afgestemd en slachtoffers op een meer samenhangende manier worden begeleid, kan dit de ervaring, maar nog belangrijker het welzijn, van slachtoffers aanzienlijk verbeteren.

*“EEN BELANGRIJKE
BEHOEFTE DIE
STEEDS TERUGKOMT
IN DE VERHALEN
VAN SLACHTOFFERS
IS DAAROM DE
AANWEZIGHEID VAN
EEN VASTE
BEGELEIDER.”*

Reflecties op dit onderzoek en thema

Wij hebben meerdere experts gevraagd om te reflecteren op het onderzoek van Van Doorn, Klapwijk en Aarten en het thema 'Slachtofferreizen bij partnergeweld'. Hier leest u de bijdragen van Ariane Hendriks, Nelleke Westerveld, Arne Mellaard en Judith van Schoonderwoerd den Bezemer

Reizen of stilstaan

Ariane Hendriks

Docent familie- en jeugdrecht aan Tilburg University

Toen ik voor het eerst de term 'slachtofferreis' hoorde en begreep dat dit ook over slachtoffers van (ex-)partnergeweld ging, reageerde ik verbaasd. Reis? De slachtoffers die ik in mijn 17 jaar als familierechtadvocaat had meegemaakt, zeiden juist altijd dat ze het gevoel hadden dat ze stil stonden, vast zaten. Ze waren weggegaan bij hun gewelddadige partner, om er vervolgens achter te komen dat ze daarmee nog niet van hem af zijn (als ze kinderen met hem hebben – de ervaring van slachtoffers zonder kinderen is fundamenteel verschillend). Hun zorgen over hun eigen veiligheid en die van hun kinderen worden niet serieus genomen: er moet een uitgebreide zorgregeling komen, het gezamenlijk gezag dient te worden uitgevoerd. Familierechtelijke procedures daarover kunnen jaren slepen. Het ene gezamenlijke hulpverleningstraject volgt het andere op, er komt een OTS bij, allemaal zonder resultaat. Ondertussen gaat de dreiging, de stalking, de manipulatie en de controle gewoon door, rechtstreeks en via de kinderen.

Slachtoffers doen eindeloos verschillende instanties in de keten aan, maar hebben zelf het idee dat ze in een moeras zijn beland. In het strafrecht daarentegen eindigt de 'reis' van het slachtoffer vaak al bij de balie van het politiebureau, of bij de sepotbrief van het OM. Kort gezegd: slachtoffers komen het familierecht niet uit, en het strafrecht niet in. Of 'reis' daarom de beste beschrijving is voor wat slachtoffers meemaken, is de vraag.

Geslaagde beeldspraak of niet: de inzichten die uit het onderzoek naar slachtofferreizen naar voren komen, zijn interessant en belangrijk. Slachtoffers ervaren niet alleen ongeloof ten aanzien van het ervaren geweld, maar óók ten aanzien van wat ze daarna in het familie- en het strafrecht overkomt. Dat wetenschappelijk onderbouwd in kaart wordt gebracht wat slachtoffers van partnergeweld meemaken tijdens hun lange of juist heel korte mars door de instellingen kan bijdragen aan het wegnemen van dat ongeloof.

Mij viel vooral de eenzaamheid van het slachtoffer in het traject op, tussen al die instanties en soms wel tientallen professionals. Ik hoop op een grote positieve impact op de (rechts)praktijk van het onderzoek naar slachtofferreizen, maar het zou al heel mooi zijn als in ieder geval iets van die eenzaamheid wordt weggenomen.

Het systeem van professionals

Nelleke Westerveld

Senior projectleider huiselijk, seksueel en gendergerelateerd geweld bij Movisie

Ik ben altijd weer geraakt als ik hoor wat het betekent om met het systeem van de hulpverlening te maken te krijgen. Het systeem is moeilijk te begrijpen, het is versnipperd en dat wordt niet als toegankelijk ervaren. Als slachtoffer van huiselijk geweld ontmoet je noodgedwongen een compleet nieuwe wereld. Een wereld die je niet direct begrijpt. Maar het is wel de wereld die jij nodig hebt om je te beschermen.

Ik was ook geraakt door een artikel uit Nieuw-Zeeland (Carne et al., 2019). Daarin wordt gesteld dat het systeem van hulpverlening in Nieuw-Zeeland niet ontworpen is voor de aanpak van huiselijk geweld. Ik realiseerde dat hier parallellen met Nederland te trekken zijn.

In Nederland zijn bij de aanpak van huiselijk geweld verschillende domeinen en organisaties betrokken. Denk aan het veiligheidsdomein, het zorgdomein, het sociaal domein, organisaties voor jeugd, welzijn, GGZ en bijvoorbeeld het onderwijs. Alle domeinen en organisaties hebben eigen regels en wetgeving, kennen eigen kaders, protocollen en afspreken en fungeren daardoor als aparte systemen.

Het is regelmatig de vraag of professionals uit het ene systeem de professionals uit het andere systeem begrijpen. En toch zijn zij gezamenlijk verantwoordelijk voor de aanpak van huiselijk geweld.

Maar als jij het systeem van de ander niet begrijpt, hoe kan jij slachtoffers dan bijstaan? Terecht vragen de onderzoekers zich af of een vertrouwenspersoon voor het slachtoffer, die gedurende de hele reis door de keten meereist, een oplossing kan zijn. Om dit verder te verkennen zullen we allereerst ook een aantal andere fundamentele vragen moeten beantwoorden. Want: is een extra schakel een oplossing voor een ingewikkeld systeem? Maken we het dan niet extra ingewikkeld? Kunnen we niet beter investeren in het vakmanschap van organisaties en professionals bij de aanpak van huiselijk geweld? Moeten vakexperts huiselijk geweld binnen huidige organisaties niet heel goed weten wat er allemaal mogelijk is en gezamenlijk rond het slachtoffer gaan staan? Ik ben er nog niet over uitgedacht. Maar ik hoop dat de resultaten van het onderzoek iedereen uitdaagt om slachtoffers beter te zien, beter te horen en beter te beschermen.

Referentie

Carne, S., Rees, D., Paton, N., & Fanslow, J. (2019). Using systems thinking to address intimate partner violence and child abuse in New Zealand. *Issues Paper 13*. <https://nzfvc.org.nz/sites/nzfvc.org.nz/files/NZFVC-issues-paper-13-systems-thinking.pdf>

Een antropologische kijk op het navigeren van het hulpverleningslandschap

Arne Mellaard

Post doc bij CEPHIR, academisch werkplaats publieke gezondheid

Het onderzoek naar slachtoffers van partnergeweld en hun reis door het hulpverleningslandschap biedt belangrijke aanknopingspunten voor het verbeteren van de aanpak van partnergeweld in Nederland, zoals een vaste begeleider voor slachtoffers.

Het onderzoek is belangrijk, omdat het inzicht geeft in hoe de fragmentatie van bescherming en hulpverlening bijdraagt aan de complexiteit van de aanpak en wat slachtoffers aan arbeid moeten verrichten om het hulpverleningslandschap te navigeren. Op dit laatste punt zal ik kort reflecteren vanuit een antropologisch perspectief.

Antropologen gebruiken de term "navigeren" vaak in een bredere, meer metaforische zin. Het verwijst niet alleen naar fysieke oriëntatie en verplaatsing van bijvoorbeeld slachtoffers in het hulpverleningslandschap, maar ook naar hoe zij zich een weg moeten banen door de sociale, culturele en symbolische constructies die zij tegenkomen. Een voorbeeld hiervan is dat 'openheid', 'eerlijkheid' en 'bereidwilligheid' belangrijke culturele waarden zijn in westerse hulpverleningsrelaties. Slachtoffers moeten deze waarden navigeren en zich verhouden tot de oordelen die hieruit voortkomen. Deze oordelen hangen (meestal impliciet) samen met de achtergrond, positie en rol van het slachtoffer (en uiteraard ook van de hulpverlener). Als een vrouw bijvoorbeeld slachtoffer wordt van haar partner, maakt het uit of het stel minderjarige kinderen heeft. Het partnergeweld kan dan als een risicofactor voor kindermishandeling worden gezien. De kans is groot dat het slachtoffer in die situatie vooral wordt aangesproken op haar rol als moeder. Niet alleen culturele ideeën over wat een 'goede' moeder is, spelen dan een rol, maar ook hoe zij zich opstelt (eerlijk en open) ten opzichte van het hulpverleningsproces en hoe bereidwillig zij is om mee te werken aan bijvoorbeeld een omgangsregeling voor de kinderen. Slachtoffers moeten veel interpretatief werk verrichten om al deze waarden te navigeren en zeggenschap te houden over hun leven. Dit is heel ingewikkeld, zeker als het geweld in de relatie niet (h)erkend wordt, en kan heel negatief uitwerken voor slachtoffers. Een vaste begeleider kan een slachtoffer hierin ondersteunen en helpen de belangen van het slachtoffer beter over het voetlicht te krijgen.

Het gefragmenteerde landschap heeft ook nog andere consequenties voor slachtoffers. Zij worden door instellingen voortdurend onderworpen aan allerlei vormen van onderzoek en verantwoording. Dit gebeurt meestal om inzicht te krijgen in welke hulp of voorziening iemand nodig heeft, maar ook of daar (nog steeds) recht op is. Hierdoor moeten slachtoffers zich steeds opnieuw bereidwillig tonen om hun verhaal te vertellen en besluiten welke informatie zij willen delen.

Meestal zonder te weten of en op welke voorwaarden zij bescherming, ondersteuning of hulp krijgen. Een vaste begeleider kan, zolang dit systeem niet verandert, een slachtoffer hierop voorbereiden en partijen bij elkaar brengen om de reis zo efficiënt mogelijk te laten verlopen voor het slachtoffer.

Concluderend kan het idee van een vaste begeleider als een reisgezel voor slachtoffers, in de huidige aanpak van partnergeweld van potentiële meerwaarde zijn om het hulpverleningslandschap, inclusief de aanwezige culturele en sociale constructies, te helpen navigeren. Ik kijk met veel belangstelling uit naar de andere resultaten uit dit onderzoeksproject en de creatieve ideeën om de hulp aan slachtoffers te verbeteren.

Veelkoppigheid

Judith van Schoonderwoerd den Bezemer

Landelijk officier Huiselijk en Seksueel geweld

Allereerst merk ik graag op dat dit een prachtig onderzoek is; er is zowat live met slachtoffers meegekeken, en meegeleefd, in hun zoektocht naar hulp en steun. Dat heeft interessante inzichten opgeleverd.

Huiselijk geweld, en daarmee de aanpak ervan, laat zich zien als een veelkoppig monster. Vanuit inhoudelijk oogpunt: het is geen sinecure omop de hoogte te zijn van de diverse vormen van huiselijk geweld, de dos en don'ts bij de verschillende typen huiselijk geweld. Goed onderzoek doen is noodzakelijk, dat geldt voor alle domeinen (zorg, sociaal, strafrechtelijk). Want het handelingsperspectief van de professional, kan uitsluitend beantwoord worden met feiten, ingekleurd door kennis en kunde. Vanuit juridisch oogpunt: er is geen consensus over hoe we als professionals moeten kijken naar de rechten van het kind, maar ook rechten van de ouders, vanuit nationale, maar ook (vooral) internationale regelgeving en jurisprudentie. Vanuit het oogpunt van aanbod van hulpverlening: we hebben te maken met een hoge mate van gefragmenteerd en ondoorgrondelijk hulpverleningslandschap. Deze opsomming schetst slechts een deel van de veelkoppigheid.

In mijn functie combineer ik de gebieden huiselijk en seksueel geweld. Naast dat deze twee gebieden veel verschillen van elkaar, zijn er toch ook overeenkomsten. En dit onderzoek deed mij in hoge mate denken aan een beweging die op het andere domein, seksueel geweld, plaatsvindt.

In deze beweging, die is ingezet door een samenwerking van de partijen Politie, OM, Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld, Slachtofferhulp Nederland en Perspectief Herstelbemiddeling gaat het er in essentie om dat we een hulpverleningslandschap willen waarin slachtoffers (18+ en 18-) van online en offline seksueel misbruik en geweld weten waar zij terecht kunnen en zo min mogelijk (telkens) opnieuw hun verhaal hoeven te doen. Slachtoffers krijgen hetzelfde aanbod en als samenwerkende professionals zorgen we ervoor dat diegene, én diens systeem, op de juiste plek terecht komt. Door beter samen te werken wordt aan slachtoffers de best passende route aangeboden op het gebied van hulp, veiligheid, strafrecht, ongeacht de plek waar ze zich melden. In de samenwerking is een nieuwe gezamenlijke manier van werken ontworpen die dit jaar zal worden getest in de praktijk. We testen of de nieuwe manier van werken beter aansluit bij de behoeften van slachtoffers en betrokkenen, waaronder ook de mogelijke pleger, en wat de gevolgen zijn voor de organisaties en hun manier van (samen)werken. Een belangrijk element van de nieuwe werkwijze is de toevoeging van “meereizende professional” die onder meer als taak heeft het ondersteunen en toegankelijk maken van dat gefragmenteerde en ondoorgrondelijke hulpverleningslandschap voor het slachtoffer. De inzichten van het onderzoek zullen zeker helpen bij deze nieuwe manier van werken.

Grooming en manipulatie in de spreekkamer

Hoe professionals beïnvloeding kunnen herkennen en doorbreken - op basis van ervaringen met de keten.

Patricia Andries

Schrijver, spreker en ervaringsdeskundige

Wanneer iemand te maken krijgt met partnergeweld, begint een vaak ingrijpende en complexe reis door de hulpverlenings- en justitiële keten. Van de eerste melding of onthulling tot de uiteindelijke afronding van een traject, komt een slachtoffer in aanraking met verschillende instanties. De politie, Veilig Thuis, hulpverleners, de rechtspraak en maatschappelijke organisaties spelen ieder een rol in dit proces.

Mijn naam is Patricia. Ik ben beleidsmaker met een achtergrond als verpleegkundige. Als overlever van langdurig misbruik leerde ik aandachtig te kijken naar de dynamiek tussen daders, slachtoffers en hulpverleners. Ik wilde begrijpen waarom daders zo vaak op hun woord worden geloofd en slachtoffers niet. Inmiddels denk ik dat hulpverleners en slachtoffers soms op elkaar lijken. Onder onze kennis, ervaring en professionele rollen zijn we allemaal mens. En juist daardoor kunnen we in dezelfde valkuilen m.b.t. manipulatie trappen. Dit wordt extra zichtbaar in de reis die slachtoffers door de keten afleggen—een proces waarin verschillende professionals beslissingen nemen die diep ingrijpen in hun leven. Hoe deze keten functioneert en hoe betrokkenen reageren, kan het verschil maken tussen erkenning en verder trauma. Ik bespreek hier drie belangrijke vormen van manipulatie.

Grooming: Een subtiel spel

Grooming is een proces van geleidelijke beïnvloeding. Dit gebeurt niet alleen bij kinderen en seksueel misbruik, maar ook in andere machtsdynamieken. Hulpverleners kunnen - onbedoeld- onderdeel worden van dit proces, juist omdat ze zorgvuldig luisteren en zich openstellen.

Plegers van misbruik beheersen impression management: het strategisch beïnvloeden van hoe anderen hen zien. Ze vermengen delen van de waarheid met manipulatie, spelen in op gedeelde normen en wekken empathie op.

Hun verhaal klinkt overtuigend, maar mist context die een eerlijk en accuraat beeld geeft. Zo klinkt in de spreekkamer bijvoorbeeld spijt: "Ik geef eerlijk toe: ik had het anders moeten aanpakken. Ik heb er echt veel spijt van." Maar als je goed oplet, zie je dat deze spijt vaak oppervlakkig is: De spijtbetuiging richt zich niet op het slachtoffer, maar op het overtuigen van de hulpverlener. Het eerlijk toegeven beperkt zich tot wat al onomstotelijk is vastgesteld. En, niet onbelangrijk: ook woorden die berouwvol klinken, krijgen pas betekenis als ze leiden tot gedragsverandering. Iets wat in de spreekkamer niet goed meetbaar is. Spijt betuigen kan een strategie zijn om empathie op te roepen. Niet om verantwoordelijkheid te nemen, maar om mededogen van de hulpverlener te verkrijgen. Het kan gedachten uitlokken zoals: "Iedereen verdient een tweede kans." En precies daar schuilt een risico. Wat voor de hulpverlener voelt als een tweede kans, kan in werkelijkheid voor deze pleger al de 32e kans zijn.

Wanneer grooming succesvol is, verschuift de focus ongemerkt naar het narratief van de dader, terwijl de impact op het slachtoffer onderbelicht raakt. Empathie is essentieel in de hulpverlening, maar wanneer empathie de plaats inneemt van zorgvuldige analyse, kan manipulatie onopgemerkt haar werk doen.

De vechtscheiding als afleidingsmanoeuvre

Voor een pleger loont het om de indruk te wekken dat er sprake is van een vechtscheiding. Alleen de term al kan hulpverleners en omstanders binnen enkele minuten overtuigen, of tenminste succesvol twijfel zaaien. Plegers kunnen worden geloofd op basis van suggesties over een vechtscheiding, terwijl slachtoffers bewijslast dragen als het gaat om misbruik. Begrippen als dader en slachtoffer hebben in de rechtspraak immers een strikte definitie.

*“WAT VOOR DE
HULPVERLENER
VOELT ALS EEN
TWEDE KANS, KAN
IN WERKELIJKHEID
VOOR DEZE PLEGER
AL DE 32E KANS
ZIJN.”*

Daardoor is het veel makkelijker om een vechtscheiding, op basis van suggestie, in gespreksverslagen te laten opnemen dan om verhalen over misbruik in datzelfde dossier te laten opschrijven. Dat is een fundamenteel ongelijke strijd.

Medelijden als valkuil

Het verschil tussen medelijden en medeleven is subtiel, maar essentieel: Medeleven is compassie zonder de drang om direct in te grijpen. Medelijden roept juist een instinct op om te helpen, vaak vanuit onbehagen. Manipulatieve cliënten benutten dit. Maar hulpverleners die onbewust in de rol van redder stappen, verliezen objectiviteit.

Slachtoffers van misbruik twijfelen vaak over de juiste woorden, hun verhaal komt in flarden. Ze schamen zich en nemen weinig ruimte in. Plegers doen vaak het tegenovergestelde: ze presenteren zich overtuigend en wekken medelijden op. Sommige slachtoffers reageren boos of gefrustreerd als de pleger zich in de spreekkamer heel anders voordoet dan hoe ze hem of haar kennen. De pleger kan dat verdraaien tot een bewijs van instabiliteit of rancune, waardoor hij/zij als rationeel wordt gezien en het slachtoffer als irreal. Dit kan leiden tot een omkering van bescherming: de hulpverlener voelt de drang om de pleger te begrijpen en gerust te stellen en het slachtoffer terecht te wijzen. Voel je een sterke drang om in te grijpen? Neem een stap terug en reflecteer. Medelijden kan je oordeel vertroebelen.

Ik heb tijdens mijn reis met veel verschillende professionals te maken gehad. Mijn ervaringen waren wisselend. Soms voelde ik me verder van huis, soms voelde ik me gezien. Wat daarin een wereld van verschil maakte, was hun bereidheid om verder te kijken dan de oppervlakte, om niet alleen te horen wat gezegd werd, maar ook te luisteren naar wat niet werd uitgesproken.

Mijn ervaring is, van misbruik kun je herstellen. Van victim-blaming ook. Maar ik vond het bijna onoverkomelijk om niet geloofd te worden door hulpverleners en of het stempel van dader of agressor krijgen. Dat tastte iets fundamenteels aan: mijn bestaansrecht.

*“HULPVERLENERS
DIE DE MOEITE
NAMEN OM DOOR TE
VRAGEN, OM
CONTEXT TE
ONDERZOEKEN EN
AANDACHTIG TE
KIJKEN EN
LUISTEREN, HEBBEN
HET VERSCHIL
GEMAAKT.”*

Alsof er niet alleen geen plek was voor mijn waarheid, maar ook niet voor mij. Omgekeerd was geloofd worden van onschatbare waarde. Hulpverleners die de moeite namen om door te vragen, om context te onderzoeken en aandachtig te kijken en luisteren, hebben het verschil gemaakt. Zij waren mede bepalend voor het feit dat ik er nog ben. Net als de mensen die me niet in de steek lieten. Mijn dankbaarheid aan hen overstijgt taal; mijn hart klopt voor hen. Zij hielden me vast op momenten dat ik dreigde te verdwijnen.

Wat kun je als professional doen?

Mijn wens is dat we beïnvloeding blijven opmerken. Wees je bewust van framing, herken hoe medelijden je oordeel kan sturen en let op dynamieken in gesprekken: wie neemt de ruimte, en wie trekt zich terug? De waarheid ligt lang niet altijd in het midden.

Patricia deelde tijdens het ViNe-symposium over slachtofferreizen ook een casus. Deze is te lezen op:

<https://victimologie.nl/nieuws/symposium-slachtofferreizen/>

INSPIRATIETIP

IN DIT SEGMENT VAN DE NIEUWSBRIEF DELEN WE BEZOEK-, KIJK-, LEES- OF LUISTERTIPS

EXPOSITIE REPRESENTATIE VAN HET ONVOORSTELBARE

DIT PROJECT IS TOT STAND GEKOMEN VANUIT EEN SAMENWERKING TUSSEN DE HANZEHOGESCHOOL EN STICHTING SPOTLIGHT. ACHT KUNSTSTUDENTEN VAN ACADEMIE MINERVA EN ACHT GETROFFENEN VAN GEORGANISEERD (SEKSUEEL) GEWELD IN HUN KINDERTIJD ZIJN EEN UNIEKE SAMENWERKING AANGEGAAN, WAT HEEFT GELEID TOT BIJZONDERE KUNSTWERKEN EN EXPOSITIES. KUNST MAAKT ZO HET ONZEGBARE BESPREEKBAAR. DOOR MIDDEL VAN KUNST KRIJGEN GETROFFENEN EEN STEM, ZODAT HUN VERHAAL OP EEN MANIER VERTELD WORDT DIE ZOWEL BEHAPBAAR ALS TOEGANKELIJK IS VOOR ANDEREN, EN GETROFFENEN GEZIEN, GEHOORD EN ERKEND (KUNNEN) WORDEN.

VAN **8 TOT 16 APRIL** WORDT DEZE KUNST GEËXPOSEERD OP DE HANZEHOGESCHOOL GRONINGEN. IN HET GEBOUW MARIE KAMPHUISBORG, ZERNIKEPLEIN 23, 9747 AS GRONINGEN.

[HTTPS://WWW.WIJZIJNSPLIGHT.COM/NL/EXPOSITIES](https://www.wijzijnsplight.com/nl/exposities)

Kennismaken met ...

In dit segment van de nieuwsbrief maakt u kennis met netwerkliden van ViNe. Zij stellen zich zelf aan u voor.

Marit de Haan

Onderzoeker bij Avans Hogeschool

Ik ben Marit de Haan, kwalitatief onderzoeker met een brede interesse in slachtoffer-gerelateerde thema's. Ik woon in het mooie Gent (België) en reis wekelijks af naar Den Bosch voor mijn werk als onderzoeker slachtofferschap en ondersteuning slachtoffers bij het Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool. Daar maak ik onderdeel uit van de lectoraten Geweld in Afhankelijkheidsrelaties en Transmuraal Herstelgericht werken. Hier voeren we praktijkgericht onderzoek uit om de ondersteuning aan slachtoffers te verbeteren, en bereiden we toekomstige professionals voor op het werkveld. Dit doen we onder andere in samenwerking met Slachtofferhulp Nederland.

Eind 2023 ben ik gepromoveerd aan de Universiteit Gent op een onderzoek naar slachtoffers van mensenrechtenschendingen tijdens de Chileense dictatuur. Daarbij heb ik specifiek gekeken naar hun behoeften, percepties en ervaringen tijdens de transitie naar democratie. Daarnaast ben ik de afgelopen jaren betrokken geweest bij verschillende (nationale en internationale) projecten op het gebied van de victimologie, strafrechtshervorming en het herstelrecht. Dat zijn heel leerzame en boeiende ervaringen geweest!

Ik hoop via het ViNe-netwerk met anderen in contact te komen die vanuit praktijk of wetenschap bezig zijn met (het versterken van de) ondersteuning aan slachtoffers of de victimologie. Mocht je graag verder in gesprek willen over thema's als herstelrecht, secundaire victimisatie, de overlap tussen online en offline slachtofferschap, de toegankelijkheid van de dienstverlening aan slachtoffers, geweld in afhankelijkheidsrelaties, mensenrechtenschendingen of massavictimisatie, dan kun je zeker bij mij terecht! Ook houd ik me graag bezig met kwalitatieve onderzoeksmethodologie en slachtofferbewust werken in onderzoek. Hoe kunnen we bijvoorbeeld het risico op secundaire victimisatie zoveel mogelijk beperken in ons onderzoeksdesign en tijdens interviews? Ik kijk er alvast naar uit om met de ViNe-leden in gesprek te gaan over deze en vele andere boeiende onderwerpen!

Gert Jan Slump

Vrij gevestigd criminoloog en mede oprichter van Restorative Justice Nederland en Jongerenrechtbanken Nederland

Wie ben je?

Ik ben Gert Jan Slump, vrij gevestigd criminoloog en mede oprichter van Restorative Justice Nederland en Jongerenrechtbanken Nederland. Ik heb gewerkt op de Universiteit van Amsterdam, bij Slachtofferhulp en als consultant bij DSP-groep en Van Montfoort.

Wat doe je voor werk?

Ik houd me bezig met innovaties op het terrein van herstelrecht en strafrecht. Dat doe ik door advieswerk voor strafrechtelijke ketenpartners, verzorgen van beroepsonderwijs, trainingen en masterclasses en het schrijven van initiatiefwetsvoorstellen. Daarbij focus ik me in toenemende mate op de kern en de focus van het herstelrecht: de gevolgen van strafbare feiten voor alle betrokkenen.

Hoe is dit gerelateerd aan victimologie?

Sinds enkele jaren ben ik (mede met gebruikmaken van wat ik in mijn lange betrokkenheid en ervaring bij slachtofferhulp sinds 1984) intensief verbonden met slachtoffers en nabestaanden. Dat heeft de laatste jaren geleid tot een prachtig project herstelcirkels waarin de relatie tussen slachtoffers/nabestaanden en hun naasten of directe omgeving centraal staat. Belangrijker dan slachtofferhulp is de manier waarop de directe omgeving reageert op de gevolgen van misdrijven. Zeker als je bedenkt dat slechts een klein deel van slachtoffers en nabestaanden bij slachtofferhulp terecht komt en er veel te winnen valt bij hoe doe omgeving reageert en steun kan bieden. Ook sta ik samen met Naomi Inez (nabestaande) in het theater en doe het nagesprek van haar voorstelling 'Geen Vaarwel' over het leven van haar moeder die vermoord werd en het leven van haar en haar dochter. Kom die voorstelling zien! In de voorstelling en de nagesprekken raken we onder meer aan de thema's victim blaming, victim framing (wat wordt door media en samenleving als 'gepast' slachtofferschap aangemerkt?) en victim voicing. Dat laatste raakt aan de tweede emancipatiegolf van slachtoffers. Leidde de eerste tot de oprichting van slachtofferhulp (1975/1980 en verder), in de huidige emancipatiegolf staan slachtoffers en nabestaanden zelf op en eisen hun plek in de samenleving op.

Waarvoor kunnen ViNe-netwerkliden met jou contact opnemen?

Als het verhaal hiervoor 'klikt' dan ben ik altijd in voor een goede dialoog over samenwerking. Ik zou heel graag verder willen met besluitvormingsmodellen binnen het strafrecht waarbij slachtoffers en nabestaanden naast verdachten en leden van de gemeenschap een actieve rol vervullen.

Wat kan het ViNe-netwerk voor jou betekenen?

Eigenlijk ben ik heel nieuwsgierig hoe anderen denken over de substantiele rol die materiedeskundigheid (mijn benaming voor ervaringsdeskundigheid) in toenemende mate vervult binnen slachtofferhulp en de victimologie. Ook wil ik graag in gesprek over hoe we voor toekomstig effectonderzoek nieuwe maten (herstel als uitkomstmaat) aanleggen omdat ik denk dat bestaande effectmaten als recidivereductie deels achterhaald zijn.

www.gertjanslump.nl

www.restorativejustice.nl

www.jongerenrechtbanken.nl

www.communityprocessing.com

**NOG GEEN VINE-LID?
NEEM CONTACT OP VIA:**

VICTIMOLOGIE.NL@GMAIL.COM

WWW.VICTIMOLOGIE.NL

SYMPOSIUM 'HET BELANG VAN ERVARINGSDESKUNDIGHEID'

11 April 2025

THE HAGUE HUMANITY HUB
FLUWELEN BURGWAL 58, DEN HAAG

Tijdens dit symposium zullen ervaringsdeskundigen en professionals spreken over het belang van ervaringsdeskundigheid bij besluitvorming binnen beleid en programmaontwikkeling met betrekking tot slachtofferschap. Tijdens het symposium zullen concepten besproken worden als meaningful participation en cocreatie en wat good practices zijn bij uitdagingen bij het inzetten van ervaringsdeskundigen. Dit met als doel handvatten te geven om ervaringsdeskundigheid in te zetten en beleid en programma's beter te laten aansluiten op behoeften van slachtoffers. Tijdens het symposium zal de nadruk liggen op seksueel en gendergerelateerd geweld.

Programma

12.45-13.00 Inloop

13.00 Presentaties van o.a.

- Sonja Graansma, ervaringsdeskundige en projectleider
- Miranda Freriks, Stichting Misbruikt!

15.15 Paneldiscussie

16.15 Borrel

MELD JE HIER AAN

WWW.VICTIMOLOGIE.NL